

DEET KRAAY IS GEÏNSPIREERD DOOR DE VOGELS VAN TEXEL

EILANDBEWONERS IN KERAMIEK

TEXEL HEEFT EEN ONGEKENDE VOGELRIJKDOM. EEN DEEL VAN DE SOORTEN DIE ER BROEDT OF REGELMATIG TE GAST IS HEEFT DEET KRAAY IN KERAMIEK GEMAAKT. ZIJ IS DOL OP DE STELTLOPERS DIE ER LANGS DE KUSTLIJN SCHARRELEN OP ZOEK NAAR EEN HAPJE ETEN, DE WEIDVOGELS DIE ER DOOR DE LUCHT SCHEREN OM HUN NEST TE VERDEDIGEN OF DE ZANGVOGELS DIE IN DE DUINDOORNS BROEDEN.

ZE INSPIREREN TOT HET WERKEN IN CHAMOTTEKLEI.

LINKS: Paartje van Deet Kraays visdiefjes op het strand, terwijl in de verte een schip voorbijtrekt.

ONDER: Aalscholver op een wit 'bescheten' paaltje.

De geboetseerde aalscholver kijkt stoïcijns voor zich uit vanaf een wit paaltje. "Een 'bescheten' paaltje past hem het beste, want deze vogel laat zijn uitwerpselen ongegeneerd en in grote flatsen om zich heen vallen", vertelt Deet.

Ze is vogelaar en keramiste. "De vogels kwamen eerst, nu is de liefhebberij verwerkt in de kunst. Waar we ook zijn, ik kijk naar vogels. Je hebt een doel in de natuur, het voegt iets toe aan een wandeling. Als ik een vogel zie, wil ik weten welke soort het is."

Deet merkt dat ze nauwelijks meer naar vogels kan kijken zonder aan klei te denken. "Laatst deed ik aan de vogelteldag mee en toen zat er een pestvogel. Ik vroeg me gelijk af, kan ik die kleuren maken." De klei heeft haar in meerdere opzichten anders naar vogels leren kijken. De twee liefhebberijen versterken elkaar.

"Vroeger keek ik naar de vogel in zijn geheel. Nu kijk ik gericht en zie ik dat een lepelaar

warmer wit is dan een kluut. Of dat de snavel van de kluut wat dunner of langer kan. Ik let meer op details." Een opmerkelijk detail van de kluut is bijvoorbeeld de manier waarop de zwarte tekening op de rug doorloopt. "Het is een soort hartje. Daar zie je nooit een foto van. Ik ontdekte het vanaf de dijk, toen ik een kluut van bovenaf zag. Als ze scharrelen in het water kun je het goed zien."

BLAUW OOG

"Ik wil ze zo goed mogelijk maken. Dat kan door een kerfje in de snavel zijn of een neusgaatje. Toch mag het geen 'opgezette' vogel worden. Ik moet oppassen dat het niet te gedetailleerd wordt en wel een kunstzinnig voorwerp blijft." Waar de grens ligt kan Deet niet zeggen, ze heeft hem in ieder geval nog niet bereikt en de drang om zich te verbeteren is er na 24 jaar nog steeds. "Dat vind ik het boeiende, want ik maak niet één keer een

*'Een 'bescheten'
paaltje past de
aalscholver het best'*

BOVEN: Dwergstern in zijn natuurlijke habitat.

MIDDEN: De klutensnavel is te dun en te lang om van klei te maken. De snavel van essenhout is in een mal boven een stomende fluitketel gebogen. Deet past de snavel voor het lijfje in de oven gaat.

ONDER: De scholeksters van Deet in een Texels weiland, met op de achtergrond een typisch Texelse schapenboet.

RECHTS: Drieteenstrandlopers alsof ze zich spoeden in de branding op zoek naar een lekker hapje.

INZET: Gereedschap van de keramiste

aalscholver. Na twee of drie jaar, net naar ik zin heb, maak ik zo'n vogel weer. Dan bestudeer ik de levende aalscholvers opnieuw om niet naar een oud voorbeeld te hoeven werken. Nu maak ik aalscholvers met een blauw oog, de eerste waren zwart." De oogkleur is iets waar ze pas achter kwam door de vogels beter te bestuderen. "Ineens zag ik het. Ik heb ook wel eens gedacht, die snavel is veel te geel, die moet veel lichter zijn. Maar ja, dan zie je een andere aalscholver en die heeft wel een fel gekleurde snavel." De kennis neemt toe. "Dat is mijn groei. Iemand die tien jaar geleden een vogel van mij kocht vindt dat de mooiste die ik heb gemaakt. Hij of zij is er van gaan houden, heb ik ervaren, maar ik ben niet meer tevreden over dat product van tien jaar geleden."

GROTE VOGEL

"Ik kan genieten van een winterkoninkje en daarna van een aalscholver. De afwisseling. Ik zou het niet leuk vinden om alleen kleintjes of alleen grote vogels te maken." De vogels van Deet zijn op grofweg tweederde van hun ware grootte gemaakt. De lepelaar is de grootste die ze tot nu toe maakte en daarmee meteen ook de lastigste. "Mijn lepelaars gingen kapot, vielen om of braken tijdens het proces. Of ze werden helemaal roze of de glazuur smolt niet." Deet heeft de leerschool van de lepelaars volbracht en op het gazon in de tuin scharrelt inmiddels een vrolijk stel van de witte vogels rond. "Een Kievit of een aalscholver is ook geen kleine vogel, maar die kan ik in mijn handen vormen, een lepelaar moet ik in mijn armen vormen."

Deet houdt nauwgezet bij wat er in het proces goed en niet goed is gegaan, om te voorkomen dat ze een fout voor de tweede keer maakt. Met name bij het gebruik van de ovens, het stoken en het kleuren is sprake van een constant leerproces. Iedere serie vogels levert nieuwe ontdekkingen en problemen op.

*'Ik moet oppassen
dat het niet te
gedetailleerd wordt
en wel een kunstzinnig
voorwerp blijft'*

In een serie gaan acht zangvogels of zes grote vogels. Deet heeft er een week voor nodig om die te vormen. Dan is er nog een werkweek nodig om het acht- of zestal te glazuren en in te kleuren. Tot slot kost het haar enkele dagen om de vogels te monteren op een bijzondere voet. Dat kan een steen zijn of een stuk hout.

GELIJKE POSE

De aardewerken lijfjes zijn hol. Dat moet om knappen of barsten in de oven te voorkomen. Deet drukt een bolletje klei met haar vingers naar buiten uit. 'Duimenpotten' noemt de

Oude Japanse techniek

Raku is een oude Japanse techniek om aardewerk zwart te branden. Dat begint met een niet al te heet gestookte oven. Het aardewerk dat uit deze oven komt is poreus. Door het aardewerk heet uit de oven te halen en in zaagsel te leggen, vliegt het zaagsel in brand en ontstaat er een teerlaagje om het aardewerk. De teer trekt in het poreuze aardewerk en maakt het zwart. Wanneer een deel van de vogels geglaazuurd is, krijgt het raku-zwart alleen maar grip op de ongeglaazuurde delen en op de barstjes die in het glazuur ontstaan. De intensiteit van het zwart hangt af van de temperatuur waarop het aardewerk vooraf in de oven is gestookt. Dat komt nauw. "De temperatuur varieert in mijn oven tussen de 940 en 975 graden. Dat lijkt weinig, maar het is net genoeg voor het effect." Hoe heter, hoe harder gebakken en hoe minder zwart in raku. Hoe lager de temperatuur, des te poreuzer en zwarter. Iedere vogel heeft daarom zijn eigen temperatuur. Het is niet alleen het brandende zaagsel van het raku-stoken dat een vogel zijn kleur geeft. Metaaloxides en pigmenten zijn andere middelen. Het kleuren is daardoor een hele kunst.

Cadeau voor u!

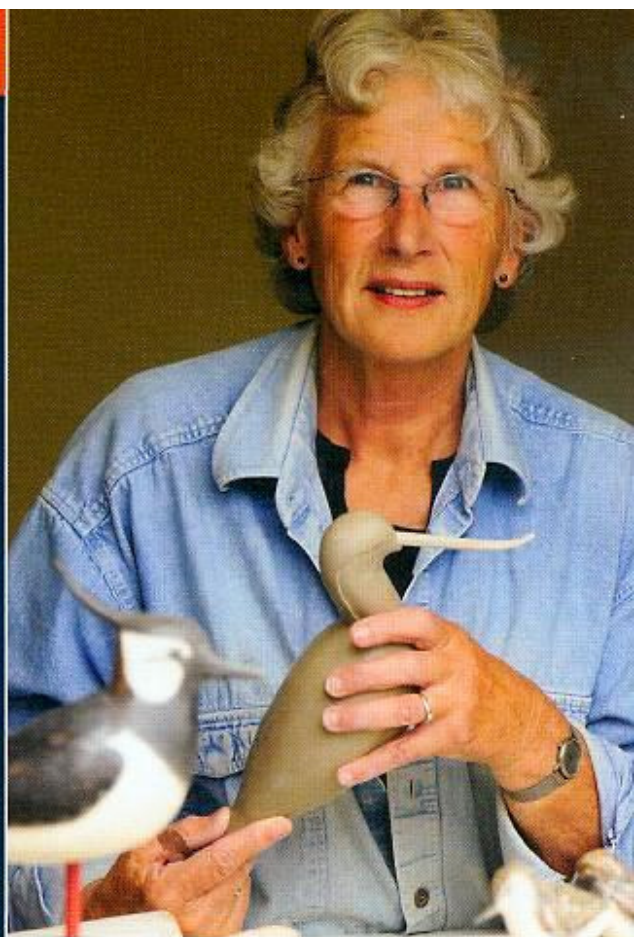

LANDLEVEN

MAG 3 VAN DE MOOISTE VOGELS VAN DEET KRAAY WEGGEVEN

MAIL EN WIN!

Dat zijn het roodborstje (t.w.v. €100,-), de bontbekplevier (t.w.v. €140,-) en een kievit (t.w.v. €155,-). Het enige dat u hoeft te doen: ga naar www.landleven.nl/deetkraay en geef aan waarom u in aanmerking wilt komen voor zo'n kunst-werkje in keramiek. De redactie maakt een keuze uit de origineelste inzendingen. Stuur in voor 1 mei 2009. De drie winnaars krijgen bericht. Geen internet? Stuur dan een kaartje naar Redactie Landleven, actie Deetkraay, Postbus 4, 7000 BA Doetinchem.

keramiste dat. Twee halve 'dopjes' op elkaar geplakt vormen een lijfje. Het kopje is het volgende onderdeel. De gaatjes die Deet onder in het lijfje prikt dienen een tweeledig doel: tijdens het bakken voorkomen ze dat het lijfje door overdruk uit elkaar ploft en na het bakken steken er de pootjes in. Vogels als lepelaar, drieteenstrandloper, bontbekplevier, kempelaar en torenvalk zijn hooggebakken. Die gaan in een gasoven om er witheet in te bakken. De andere vogels zijn minder warm (roodgloeiend) gebakken en mede door het raku-effect (zie kader op vorige pagina) gekleurd.

Hoewel ze series vormen, is ieder exemplaar anders. "Daarbij spiegel ik wel." Door ze met elkaar te vergelijken kan Deet de optimale verhouding tussen lijf en kopje bepalen. Klei krimpt in de oven. Dat betekent dat een gebakken vogel geen goede maat is voor het kleien. De enige maat die Deet heeft is de lengte van een gekleurd lijfje. Op een stokje heeft ze die maten voor alle soorten afgestreept. Verder werkt ze op gevoel. "Daar krijg je ook de variatie door. Ondanks dat ik het lijfje meet, worden het staartje en het snaveltje iedere keer anders. Als je ze in een groep zet is het net een kakelende massa, de één is wat hoger, de ander zit meer in elkaar, het gaat

Zelf zien?

De vogels van Deet Kraay zijn te zien op 31 mei en 1 juni tijdens de Kunstroute Lonneker, Overijssel (zie www.kunstroutelonneker.nl) en tijdens de Kunstschau in het Zeeuwse Westerschouwen van 13 t/m 21 juni (www.kunstschau.nl). Ze zijn permanent tentoongesteld op Texel in Ecomare (www.ecomare.nl) en galerie Klif Art (<http://klifart.kunstmodule.nl>).

leven. Dat heb je ook als je een hele groep vogels in werkelijkheid ziet." Toch hebben de vogels van Deet Kraay zo ongeveer allemaal een gelijke pose. De vleugels liggen altijd gevouwen tegen het lijf. "Helaas, want het kan niet anders. Voor vogels met uitgestrekte vleugels moet je in brons werken, in aardewerk sneuvelen ze."

SCHOLEKSTER

Zittend, zwemmend, compleet andere houdingen heeft ze wel geprobeerd. "Maar ik vond het niet mooi." Om die reden maakt Deet geen eenden, al heeft ze eens met een zekere tegenzin een eidereend gemaakt. "Het was dat het een opdracht was, maar van die eidereend heb ik slapeloze nachten gehad. Eenden moet je zwemmend maken, op het droge vind ik ze niet mooi. Maar zwemmende eenden in klei worden van die platte, vormloze dingen."

Van de geschatte 150 vogelsoorten die op het eiland voorkomen heeft Deet er 32 in klei gemaakt. "Ik ben nog lang niet klaar. Ik kies de standvogels of vogels die hier langere tijd zijn. Texelse vogels vind ik het leukst. Als ik ze iedere dag in het echt kan zien, kan ik ze het beste maken."

De gemeente Texel geeft de kluten van Deet als relatiegeschenk weg. "Die vonden ze sierlijk

en een symbool van Texel." Voor Deet zelf is de scholekster de meeste typerende vogel van Texel. "Die kent iedereen. Het is de eerste vogel die ik maakte." Wanneer ze van het eiland is en ze hoort het schelle geluid of ziet een scholekster, dan voelt dat voor Deet een beetje als thuis. "Al lijken de scholeksters die ik nu maak niet meer op die eerste, ik vind het nog steeds leuk om ze te maken." □

Meer weten?

Deet Kraay

Bernhardlaan 124
1791 XH Den Burg-Texel
Tel. 0222 - 31 39 63
www.deetkraaykeramiek.nl
De prijs van de vogels varieert
tussen de 95 en 375 euro.

BOVEN: Zeekoeten glinsteren in het zilte water van de Noordzee.

LINKS: Pigmenten om de juiste kleuren te maken.

ONDER: De gouckplevier is gekleurd door glazuur, het zwart van het raku en koper. Het is een complexe tekening die het resultaat is van een lange zoektocht naar de juiste technieken.

LINKERPAGINA: Deet aan het werk: "Ik wil ze zo goed mogelijk maken. Dat kan door een kerfje in de snavel zijn of een neusgaatje."

